

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1921 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om utsträckt skyldighet för landsting att lämna fattigvårdssamhälle gottgörelse för vård av sinnessjuk eller sinnesslö, som är i behov av fattigvård.

Närvarande: herrar von Snéidern, von Sydow, Carl E. Svensson*, Petrén, Boberg, von Koch, Ivar Pettersson*, Julin, Magnusson i Kalmar*, Andersson i Knäppinge, Karlsson i Gasabäck*, Hagman, Magnusson i Skövde, Nilsson i Vibberbo*, Carlsson i Solberga och Holmström.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 119, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Olsson* i Blädinge hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta sådant tillägg till eller ändring uti 40 § lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, att gottgörelse för vård av sinnessjuk eller sinnesslö, som enligt 1 § av lagen om fattigvården förklarats vara i behov av vård å anstalt för sinnessjuka eller sinnesslöa, skall lämnas av landsting och utgå med belopp motsvarande 3. betalningsklassen från den dag beslutet meddelats, att den sjuke i mån av utrymme å anstalten intages.

Till stöd för berörda hemställan har motionären anfört följande:

»I 40 § av lagen om fattigvård den 14 juni 1918 stadgas om bidrag
Bihang till riksdagens protokoll 1921. 9 saml. 2 avd. 9 häft (Nr 11.) 1

av landsting för å sinnessjukvårdsanstalt intagen person, som enligt 1 § ovannämnda lag åtnjuter fattigvård.

Det är emellertid ett känt förhållande, att det råder stor brist på utrymme å statens anstalter för sinnessjuka, och att i följd härav dessa sjuka ofta få vänta kortare eller längre tid, ja åratat, innan plats kan beredas dem å dessa anstalter.

De kommuner, som hava sådana sjuka, vilka en längre tid få vänta på att bliva intagna å sjukvårdsanstalt, utsätts oförvållande för stora kostnader för deras vård under denna väntetid utan möjlighet att erhålla något bidrag av landsting, vars betalningsskyldighet inträder först efter att de sjuka intagits å sjukvårdsanstalt. Detta synes vara ett missförhållande, som bör ändras därefter, att landstingets betalningsskyldighet inträder från den dag, då vederbörande hospitalsdirektion beslutat, att den sjuke i mån av utrymme må intagas å sådan anstalt, varom här är fråga. En sådan förändring synes vara så mycket mera befogad, som bestämmelsen om landstingets betalningsskyldighet uteslutande tillkommit i skatteutjämningsyfte.»

Utskottet.

I riksdagens skrivelse den 12 maj 1905, som gav anledning till fattigvårdslagstiftningskommitténs tillsättande och sedermera till den nya fattigvårdslagens antagande, påyrkades bland annat, i syfte att lätta trycket av fattigvården, att fattigvårdssamhälle skulle berättigas till »gottgörelse av staten för kostnader i anledning av fattigvård åt sinnesslöa personer och fallandesjuka och med dylika personer jämförliga». Fattigvårdslagstiftningskommittén yttrar i sitt 1915 avgivna utlåtande härom: »Uppenbart är, att ett avlyftande eller väsentligt lättande av utgifterna för vård av sinnessjuka skulle i fråga om utjämnande av fattigvårdstrycket på kommunerna hava en ej ringa betydelse. Vad beträffar sättet för lättande av kommunernas bördor för vård av dessa personer synes riksdagen närmast hava tänkt sig denna lättnad så, att staten skulle lämna kommunerna gottgörelse för deras kostnader för vården av sinnesslöa, fallandesjuka och 'med dylika personer jämförliga'. Mot ett sådant sätt att ordna saken föreligger emellertid den mycket viktiga betänkligheten, att någon norm för ett rättvist bestämmande av denna ersättning icke kan angivas. Detta är så mycket mera av vikt med avseende å de kategorier, om vilka här är fråga, som erfarenheten giver vid handen, att den vård, varav de äro i behov, är av mycket växlande beskaffenhet, något som också gäller om den vård, vilken består dem och som på många håll ännu lämnar mycket övrigt att önska. Tydligt är det ej lämpligt, att staten utgiver gottgörelse för en vård,

som är av underhållig beskaffenhet, och detta kanske med belopp, som i allt fall kunna bliva ganska dryga.» Kommittén föreslår vidare — vilket av Kungl. Maj:t och riksdagen godkändes — ett system för fattigvårdssamhällenas understödjande, som vilar dels därpå, att det är landstingen, som lämna ersättningen, dels ock därpå, att kontrollen över den lämnade vården ej avser beskaffenheten av vården beträffande det enskilda sjukdomsfallet utan att vården lämnats å anstalt, som uppfyller vissa uppställda betingelser. I överensstämmelse härmed äro fattigvårdslagens 40—42 §§, som handla om ersättning för vård åt såväl sinnessjuka och sinnesslöa som tuberkulösa, vanföra och kroniskt sjuka, avfattade. Den ändring, som av 1920 års riksdag vidtogs i 40 §, avsåg ej heller något annat än att till vården vid ett nytt slags anstalter — kommunala, av Kungl. Maj:t godkända sinnessjukanstalter — utsträcka landstingens skyldigheter att ersätta fattigvårdssamhällenas kostnader.

Ett bifall till den föreliggande motionen skulle tydligen helt bryta mot den angivna grunden för 40—42 §§. Antingen skulle ersättning lämnas fattigvårdssamhällena utan kontroll över den vård, som lämnades, eller också, vilket givetvis vore riktigare, skulle någon slags kontroll av vården i det enskilda fallet anordnas. Svårigheterna att anordna en sådan kontroll, att den, på samma gång som den blir i tillfredsställande mån enhetlig och effektiv, ej uppställer fordringar, vilka av de smärre kommunerna ej kunna fyllas och varigenom den för dessa i utsikt ställda ekonomiska fördelen blir illusorisk, torde vara uppenbara.

En följd av ett bifall till motionen skulle vidare vara, att krav snart nog kunde ställas och att till prövning måste upptagas frågan, huruvida ej beträffande övriga i 40—42 §§ omnämnda sjuka kravet på anstaltsvård bör släppas och ett bifall till ingiven ansökan om anstaltsvård vara tillfyllest. Utskottet anser sig redan på grund av vad nu anförts böra avstyrka motionen.

Men härtill kommer, att själva motivet för lagändringen genom vidtagna eller väntade samhälleliga åtgärder nu gör sig svagare gällande än när samma motiv år 1918 ledde till antagandet av 40—42 §§ fattigvårdslagen. Som motionären framhåller har bestämmelsen om landstingens betalningsskyldighet tillkommit i skatteutjämningsyfte. Men trots att denna synpunkt lades på frågan, ansåg man dock år 1918, att kravet på en tillfredsställande vård fordrade, att ersättning endast lämnades för en betryggande anstaltsvård och ej till en för kommunerna ofta dyrare vård på annat håll.

Andra särskilda utskottet vid 1918 års lagtima riksdag yttrade härom följande: »Ehuru genom antagande av det nu föreliggande förslaget väsentliga lättnader komma att beredas kommunerna, åstadkommes därigenom ingen direkt utjämning mellan kommunerna, utan torde även fortfarande kvarstå det missförhållandet, att en del kommuner hava oproportionerligt stora omkostnader för fattigvården. Denna olägenhet kan ej anses avhjulpt genom den provisoriska skatteutjämning, som beslöts vid 1917 års riksdag. Frågan om en mera omfattande skatteutjämning lärer komma att tagas under övervägande i sammanhang med den utredning av den kommunala beskattningen, som för närvarande beror på Kungl. Maj:ts prövning. Då den del av denna utredning, som hittills föreligger, avsett andra delar av beskattningsfrågan och skatteutjämningsen skulle tillhöra ett senare skede av reformarbetet, har något förslag om åtgärder för en sådan ännu icke framkommit. Då genom den nya fattigvårdslagstiftningen ökade förpliktelser särskilt i avseende å anstaltsvården lagts å kommunerna, lärer ett ökat behov av utjämning uppstå. Under sådana förhållanden har utskottet ansett sig böra föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag om en utjämning av de kommunala skattebördorna, i den mån en dylik utjämning bör äga rum.»

Riksdagarna under åren 1917—1920 anslogo för skatteutjämning åren 1918—1921 förslagsanslag: de tre första åren 600,000 kronor per år, det sista året 3 miljoner kronor. Anslaget för år 1918 överskreds med 1,055,888 kronor och för år 1919 med 1,651,765 kronor. I budgeten för år 1922 finnes intet belopp upptaget för detta ändamål, enär den år 1920 beslutade progressiva kommunalskatten då beräknas lämna medel till ändamålet. Enligt andra särskilda utskottets vid 1920 års riksdag utlåtande beräknas de 25 % av progressivskatten, som skola stå till Kungl. Maj:ts förfogande för skatteutjämning, komma att uppgå till 11 miljoner kronor. Alltså har, sedan riksdagen avlät sin skrivelse år 1905 och fattigvårdslagstiftningskommittén framlade sitt betänkande år 1915, avsevärda belopp anslagits och använts i samma skatteutjämnande syfte, som avsågs med överflyttandet av vissa fattigvårdskostnader på landstingen, och möjligheter till användning av en flerdubbelt större årlig summa för detta ändamål föreligger genom förra riksdagens beslut. Vidare erhålla kommunerna numera bidrag till vårdkostnaderna för fattiga sinnessjuka genom dem tillkommande pension från allmänna pensionsföräkringen.

Till sist vill utskottet erinra om, att motionären i sin framställning uteslutande fäster uppmärksamheten vid skatteutjämningsfrågan, under det att en minst lika viktig synpunkt är att åt ifrågavarande beklagansvärda sjuka beredes en lämplig vård. Denna synpunkt kan emellertid ej på ett tillfredsställande sätt tillgodoses genom att följa den väg, som motionären anvisar, utan endast genom att åt alla, som äro i behov av anstaltsvård, så småningom beredes sådan vård genom utökning av antalet vårdplatser, varigenom även de kommunala kostnaderna under en långvarig expektanstid komma att bortfalla.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 februari 1921.

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL VON SNEIDERN.

Reservation:

av herrar *Boberg*, *Andersson* i Knäppinge, *Magnusson* i Skövde, *Nilsson* i Vibberbo och *Carlsson* i Solberga, vilka anført följande:

»Föreliggande utskottsutlåtande ha vi för vår del ej kunnat biträda. De skäl, som av utskottsmajoriteten anförts för ett avslag å motionen, äro enligt vår uppfattning i flera hänseenden uppkonstruerade och ej tillräckligt bärande.

Inom ett stort antal mindre och fattiga kommuner finnes en proportionsvis stor procent sinnessjuka och sinnesslöa, vilkas vård är för kommunerna ekonomiskt synnerligen betungande, emedan vanligen mycket lång tid förflyter, innan de sjuka kunna beredas sådan anstaltsvård, att kommunen äger av landstinget uppbära någon ersättning för vårdkostnaderna. Vid ett bifall till motionen skulle sådan ersättning vinnas betydligt tidigare och

därigenom icke blott en rättvis utjämning av kostnaderna inträda, utan än mer åt fattiga kommuner beredas ökade ekonomiska möjligheter till *bättre vård* av ifrågavarande sjuka. — Utskottets farhåga, att vid bifall till motionärens framställning ersättning av landstingsmedel skulle utgå utan att nödig kontroll över vårdsnaden vinnes, är överdriven, ty givetvis föreligger med litet god vilja möjlighet att i här ifrågasatta fall anordna behöflig kontroll. Förutom andra möjligheter till sådan torde man väl kunna hysa det förtroendet till fattigvårdskonsulenterna, att de även härutinnan bli verksamma.

Vi hålla alltså före, att ett bifall till motionen skulle bli till nytta för vården av sinnessjuka och sinnesslöa samt därjämte åstadkomma en behöflig utjämning av kommunernas kostnader för denna vård och att motionen sålunda bort bifallas.